

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

वि वा एतस्य यज्ञ ऋध्यते यस्य हविरतिरिच्यते सूर्यो देवो दिविषद्भ्य इत्याहु बृहस्पतिना चैवास्य प्रजापतिना च यज्ञस्य व्यृद्धमपि वपति रक्षांसि वा एतत्पशुः संचन्ते यदेकदेवत्यं आलब्धो भूयान्भवति यस्यास्ते हरितो गर्भ इत्याहु देवत्रैवेनां गमयति रक्षसामपहत्या आ वर्तन वर्तयेत्याहु (१)

ब्रह्मणैवैनमा वर्तयति वि ते भिनन्ति तकरीमित्याहु यथायजुरेवैतदुरुद्रप्सो विश्वरूप इन्दुरित्याहु प्रजा वै पशव इन्दुः प्रजयैवेनं पशुभिः समर्धयति दिवं वै यज्ञस्य व्यृद्धं गच्छति पृथिवीमतिरिक्तं तद्यन्न शमयेदार्तिमाच्छेद्यजमानो मही द्यौः पृथिवी च न इत्याहु- (२)

ह द्यावापृथिवीभ्यामेव यज्ञस्य व्यृद्धं चातिरिक्तं च शमयति नार्तिमाच्छेति यजमानो भस्मनाऽभि समूहति स्वगाकृत्या अथो अनयोर्वा एष गर्भोऽनयोरेवेनं दधाति यदेवद्येदति तद्रेचयेद्यन्नावद्येत्पशोरालब्धस्य नाव द्येत्पुरस्तान्नाभ्यां अन्यदेवद्येदुपरिष्ठादन्यत्पुरस्ताद्वै नाभ्यै (३)

प्राण उपरिष्ठादपानो यावानेव पशुस्तस्याव द्यति विष्णवे

शिपिविष्टाय जुहोति यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते यः पशोर्भूमा या
 पुष्टिस्तद्विष्णुः शिपिविष्टोऽतिरिक्त एवातिरिक्तं दधात्यतिरिक्तस्य
 शान्त्या अष्टाप्रद्विरण्यं दक्षिणाऽष्टापदी ह्येषाऽऽत्मा नवमः
 पशोरास्यां अन्तरकोश उष्णीषेणाऽऽविष्टितं भवत्येवमिव हि
 पशुरुल्बमिव चर्मव मांसमिवास्थीव यावानेव पशुस्तमात्वाऽव
 रुन्धे यस्यैषा यज्ञे प्रायश्चित्तिः क्रियत इष्ट्वा वसीयान्भवति॥ (४)

वर्तयेत्याह न इति वै नाम्ना उल्बमिवैकैव शतिश्च॥ [१]

आ वायो भूष शुचिपा उप नः सहस्रं ते नियुतो विश्ववार।
 उपो ते अन्धो मद्यमयामि यस्य देव दधिषे पूर्वपेयम्। आकूत्यै
 त्वा कामाय त्वा समृधे त्वा किक्किटा ते मनः प्रजापतये स्वाहा
 किक्किटा ते प्राणं वायवे स्वाहा किक्किटा ते चक्षुः सूर्याय स्वाहा
 किक्किटा ते श्रोत्रं द्यावापृथिवीभ्यां स्वाहा किक्किटा ते वाचं
 सरस्वत्यै स्वाहा (५)

त्वं तुरीयां वशिनीं वशासि सकृद्यत्त्वा मनसा गर्भ आशयत्।
 वशा त्वं वशिनीं गच्छ देवान्सत्याः संन्तु यजमानस्य कामाः।
 अजासि रयिष्ठा पृथिव्यां सीदोर्ध्वान्तरिक्षमुप तिष्ठस्व दिवि ते
 बृहद्वाः। तन्तु तन्वत्रजसो भानुमन्विहि ज्योतिष्मतः पथो रक्ष धिया
 कृतान्। अनुल्बणं वयत जोगुवामपो मनुर्भव जनया दैव्यं जनम्।
 मनसो हविरसि प्रजापतेर्वर्णो गात्राणां ते गात्रभाजो भूयास्म॥ (६)

सरस्वत्यै स्वाहा मनुष्योदश च॥ [२]

इ॒मे वै स॒हाऽऽस्तां॑ ते वा॒युर्व्य॑वा॒त्ते गर्भ॑म॒दधा॑तां॒ त॒ः सोमः॑
प्राज॑नयद॒ग्निर॑ग्र॒सत॒ स ए॒तं प्र॒जाप॑तिरा॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पालम॒पश्य॑त्तं
नि॒र॒व॒प॒त्तेनै॒वैना॑म॒ग्नेर॑धि॒ नि॒र॒क्री॑णा॒त्तस्मा॑द॒प्य॒न्यदे॒व॒त्यामा॑ल॒भ॒मान॑
आ॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पालं॒ पुर॒स्ता॒न्निर्व॑पेद॒ग्नेरे॒वैना॑म॒धि नि॒ष्क्री॑या ल॒भते॑
यद्- (७)

वा॒युर्व्य॑वा॒त्तस्मा॑द्वा॒यव्या॑ यदि॒मे गर्भ॑म॒दधा॑तां॒ तस्मा॑द्
द्यावा॑पृ॒थिव्या॑ य॒थ्सोमः॑ प्राज॑नयद॒ग्निर॑ग्र॒सत॒ तस्मा॑द॒ग्नीषो॑मीया
य॒दन॑योर्वि॒य॒त्योर्वा॒गव॑द॒त्तस्मा॑त्सारस्वती॒ यत्प्रा॑जाप॑तिर॒ग्नेर॑धि॒
नि॒र॒क्री॑णात् तस्मा॑त्प्राजाप॒त्या सा वा ए॒षा सर्व॑दे॒व॒त्या य॒दजा॑
व॒शा वा॑य॒व्यामा॑ ल॒भेत॒ भूति॑कामो वा॒युर्वै क्षेपि॑ष्ठा दे॒वता॑ वा॒युमे॒व
स्वेन॑ (८)

भा॒ग॒धे॒येनो॑प॒ धाव॑ति॒ स ए॒वैनं॑ भूतिं गमयति द्यावापृ॒थिव्या॑मा
ल॒भेत॒ कृष॑माणः॒ प्रति॑ष्ठाका॒मो दि॒व ए॒वास्मै॑ प॒र्जन्यो॑ व॒र्षति॑
व्य॑स्यामोष॒धयो॑ रोहन्ति॒ सम॑र्धुकमस्य॒ सस्यं॑ भ॒वत्य॑ग्नीषोमीया॒मा
ल॒भेत॒ यः का॒मये॑तान्न॒वान॑न्नादः॒ स्या॒मित्य॑ग्निनै॒वान्न॑मव॒ रुन्धे॑
सो॒मेना॑न्नाद्य॒मन्न॑वाने॒वान्ना॑दो भ॒वति॑ सारस्वतीमा ल॒भेत॒ य - (९)

ई॒श्व॒रो वा॒चो व॑दि॒तोः स॒न्वाचं॑ न वदेद्वा॒ग्वै सर॑स्वती॒
सर॑स्वतीमे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धे॒येनो॑प॒ धाव॑ति॒ सैवा॑स्मिन्वाचं दधाति
प्राजाप॒त्यामा॑ ल॒भेत॒ यः का॒मये॑तान॒भिजित॑म॒भि ज॑येय॒मिति॑

प्रजापतिः सर्वा देवता देवताभिरिवानभिजितमभि जयति
वायव्ययोपाकरोति वायोरेवैनोमवरुध्या लभत आकृत्यै त्वा
कामाय त्वे- (१०)

त्याह यथायजुरेवैतत्किंकिटाकारं जुहोति किंकिटाकारेण वै
ग्राम्याः पशवो रमन्ते प्रारण्याः पतन्ति यत्किंकिटाकारं जुहोति
ग्राम्याणां पशूनां धृत्यै पर्यग्नौ क्रियमाणे जुहोति जीवन्तीमेवैनां
सुवर्गं लोकं गमयति त्वं तुरीयां वशिनीं वशासीत्याह देवत्रैवैनां
गमयति सत्याः संन्तु यजमानस्य कामा इत्याहैष वै कामो (११)

यजमानस्य यदनार्त उद्वचं गच्छति तस्मादेवमाहाजासिं
रयिष्ठेत्याहैष्वैवैनां लोकेषु प्रतिष्ठापयति दिवि ते बृहद्वा
इत्याह सुवर्ग एवास्मै लोके ज्योतिर्दधाति तन्तुं तन्वन्नजसो
भानुमन्विहीत्याहेमानेवास्मै लोकां ज्योतिष्मतः करोत्यनुल्बणं
वयत जोगुवामप इत्या- (१२)

ह यदेव यज्ञ उल्बणं क्रियते तस्यैवैषा शान्तिर्मनुर्भव जनया
दैव्यं जनमित्याह मानव्यो वै प्रजास्ता एवाद्याः कुरुते मनसो
हविरसीत्याह स्वगाकृत्यै गात्राणां ते गात्रभाजौ भूयास्मेत्याहा-
ऽऽशिषमेवैतामा शास्ते तस्यै वा एतस्या एकमेवादैवयजनं
यदालंब्यायामभ्रो (१३)

भवति यदालंब्यायामभ्रः स्यादप्सु वा प्रवेशयेत्सर्वा वा

प्राशनीयाद्यदप्सु प्रवेशयेद्यज्ञवेशसं कुर्यात्सर्वमेव प्राशनीया-
दिन्द्रियमेवाऽऽत्मन्येते सा वा एषा त्रयाणामेवावरुद्धा संवत्सरसदः
सहस्रयाजिनो गृहमेधिनस्त एवैतया यजेरन्तेषामेवैषाऽऽप्ता॥ (१४)

यथस्वेन सारस्वतीमा लभेत यः कामाय त्वा कामोऽप इत्युभो द्विचत्वारिंशच्च॥ — [३]

चित्तं च चित्तिश्चाकूतं चाकूतिश्च विज्ञातं च विज्ञानं च मनश्च
शक्करीश्च दर्शश्च पूर्णमासश्च बृहच्च रथन्तरं च प्रजापतिर्जयानिन्द्राय
वृष्णे प्रायच्छदुग्रः पृतनाज्येषु तस्मै विशः समनमन्त सर्वाः
स उग्रः स हि हव्यो बभूव देवासुराः संयत्ता आसन्थ्स इन्द्रः
प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एताञ्जयान्प्रायच्छत्तानं जुहोत्ततो वै देवा
असुरानजयन् यदजयन्तञ्जयानां जयत्वः स्पर्धमानेनैते होतव्या
जयत्येव तां पृतनाम्॥ (१५)

उप पञ्चविंशतिश्च॥ — [४]

अग्निर्भूतानामधिपतिः स माऽवत्विन्द्रो ज्येष्ठानां यमः पृथिव्या
वायुरन्तरिक्षस्य सूर्यो दिवश्चन्द्रमा नक्षत्राणां बृहस्पतिर्ब्रह्मणो मित्रः
सत्यानां वरुणोऽपाः समुद्रः स्रोत्यानामन्नः साम्राज्यानामधिपति
तन्माऽवतु सोम ओषधीनां सविता प्रसवानां रुद्रः पशूनां
त्वष्टा रूपाणां विष्णुः पर्वतानां मरुतो गुणानामधिपतयस्ते मा-
ऽवन्तु पितरः पितामहाः परेऽवरे ततोस्ततामहा इह माऽवत।
अस्मिन्ब्रह्मन् अस्मिन्क्षत्रेऽस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मन्स्यां

देवहूत्याम्॥ (१६)

अवरे सप्तदश च॥ [५]

देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा
एतानभ्यातानानपश्यन्तानभ्यातन्वत यद्देवानां कर्मासीदार्ध्यत
तद्यदसुराणां न तदार्ध्यत येन कर्मणेश्चेत्तत्र होतव्या ऋध्रोत्येव
तेन कर्मणा यद्विश्वे देवाः समभरन्तस्मादभ्याताना वैश्वदेवा
यत्प्रजापतिर्जयान्प्रायच्छुत्तस्माञ्जयाः प्राजापत्या - (१७)

यद्राष्ट्रभृद्भी राष्ट्रमाददत तद्राष्ट्रभृतां राष्ट्रभृत्त्वं ते देवा
अभ्यातानैरसुरानभ्यातन्वत जयैरजयत्राष्ट्रभृद्भी राष्ट्रमाददत
यद्देवा अभ्यातानैरसुरानभ्यातन्वत तदभ्यातानानामभ्यातानत्वं
यज्जयैरजयन्तञ्जयानां जयत्वं यद्राष्ट्रभृद्भी राष्ट्रमाददत तद्राष्ट्रभृतां
राष्ट्रभृत्त्वं ततो देवा अभवन्परासुरा यो भ्रातृव्यवान्श्याथ्स
एताञ्जुहुयादभ्यातानैरेव भ्रातृव्यानभ्यातनुते जयैर्जयति राष्ट्रभृद्भी
राष्ट्रमा दत्ते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति॥ (१८)

प्राजापत्याः सौष्टादश च॥ [६]

ऋताषाडृतधामाग्निर्गन्धर्वस्तस्यौषधयोऽप्सरस ऊर्जो नाम
स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः
स्वाहा संहितो विश्वसामा सूर्यो गन्धर्वस्तस्य मरीचयोऽप्सरसं
आयुवः सुषुम्नः सूर्यरश्मिश्चन्द्रमा गन्धर्वस्तस्य नक्षत्राण्यप्सरसो

बे॒कुर॑यो भु॒ज्युः सु॑प॒र्णो य॒ज्ञो ग॑न्ध॒र्वस्त॑स्य॒ दक्षि॑णा अ॒प्सर॑सः
स्त॒वाः प्र॒जाप॑तिर्वि॒श्वक॑र्मा॒ मनो॑ (१९)

गन्ध॒र्वस्त॑स्य॒ रू॒र्षा॒मान्य॑प्सर॒सो वह॑य इषि॒रो वि॒श्वव्य॑चा
वातो॑ गन्ध॒र्वस्त॑स्याऽऽपो॑ऽप्सर॒सो मु॒दा भुव॑नस्य पते॒ यस्य॑
त उ॒परि॑ गृ॒हा इ॒ह च॑। स नो॑ रा॒स्वाज्या॑नि॒ः रा॒यस्पोष॑
सु॒वीर्य॑ संव॒त्स॒रीणा॑ स्व॒स्तिम्। प॒रमे॑ष्ठ्यधि॑पति॒र्मृत्यु॑र्गन्ध॒र्वस्त॑स्य
वि॒श्वम॑प्सर॒सो भुवः॑ सु॒क्षि॒तिः सु॒भूति॑र्भद्र॒कृत्सु॑व॒र्वान्प॒र्जन्यो॑
गन्ध॒र्वस्त॑स्य॒ वि॒द्युतो॑ऽप्सर॒सो रुचो॑ दू॒रेहे॑तिरमृ॒डयो॑ - (२०)

मृत्यु॑र्गन्ध॒र्वस्त॑स्य॒ प्र॒जा अ॑प्सर॒सो भी॒रुव॑श्चा॒रुः कृ॒पण॑का॒शी
कामो॑ गन्ध॒र्वस्त॑स्याऽऽ॒धयो॑ऽप्सर॒सः शोच॑य॒न्ती॒र्नाम॑ स इ॒दं ब्र॑ह्म
क्ष॒त्रं पा॑तु ता इ॒दं ब्र॑ह्म क्ष॒त्रं पा॑न्तु तस्मै॒ स्वाहा॑ ताभ्यः॒ स्वाहा॑ स
नो॑ भुव॒नस्य॑ पते॒ यस्य॑ त उ॒परि॑ गृ॒हा इ॒ह च॑। उ॒रु ब्र॑ह्म॒णेऽस्मै॑
क्ष॒त्राय॑ म॒हि श॑र्म यच्छ॥ (२१)

मनो॑ऽमृ॒डयः॑ षट्त्वारि॑ंशच्च॥ [७]

रा॒ष्ट्रका॑माय हो॒तव्या॑ रा॒ष्ट्रं वै रा॑ष्ट्र॒भृतो॑ रा॒ष्ट्रेणै॒वास्मै॑ रा॒ष्ट्रम॑व
रुन्धे रा॒ष्ट्रमे॒व भ॑वत्या॒त्मने॑ हो॒तव्या॑ रा॒ष्ट्रं वै रा॑ष्ट्र॒भृतो॑ रा॒ष्ट्रं प्र॒जा
रा॒ष्ट्रं प॒शवो॑ रा॒ष्ट्रं यच्छे॑ष्टो भव॑ति रा॒ष्ट्रेणै॒व रा॒ष्ट्रम॑व रुन्धे वसि॑ष्ठः
समा॒नाना॑ भव॑ति॒ ग्राम॑कामाय हो॒तव्या॑ रा॒ष्ट्रं वै रा॑ष्ट्र॒भृतो॑ रा॒ष्ट्रं
संजा॑ता रा॒ष्ट्रेणै॒वास्मै॑ रा॒ष्ट्रं संजा॑तानव॒ रुन्धे॑ ग्रा- (२२)

म्येव भवत्यधिदेवने जुहोत्यधिदेवन एवास्मै सजातानव रुन्धे
 त एनमवरुद्धा उप तिष्ठन्ते रथमुख ओजस्कामस्य होतव्या ओजो
 वै राष्ट्रभृत ओजो रथ ओजसैवास्मा ओजोऽव रुन्ध ओजस्यैव
 भवति यो राष्ट्रादपभूतः स्यात्तस्मै होतव्या यावन्तोऽस्य रथाः
 स्युस्तान्ब्रूयाद्युद्धमिति राष्ट्रमेवास्मै युनक्त्या- (२३)

हुतयो वा एतस्याक्लृप्ता यस्य राष्ट्रं न कल्पते स्वरथस्य दक्षिणं
 चक्रं प्रवृह्य नाडीमभि जुहुयादाहुतीरेवास्य कल्पयति ता अस्य
 कल्पमाना राष्ट्रमनु कल्पते सङ्ग्रामे संयत्ते होतव्या राष्ट्रं वै राष्ट्रभृतो
 राष्ट्रे खलु वा एते व्यायच्छन्ते ये सङ्ग्रामं संयन्ति यस्य पूर्वस्य
 जुह्वति स एव भवति जयति तं सङ्ग्रामं मान्युक इध्मो (२४)

भवत्यङ्गारा एव प्रतिवेष्टमाना अमित्राणामस्य सेनां
 प्रति वेष्टयन्ति य उन्माद्येत्तस्मै होतव्या गन्धर्वाप्सरसो वा
 एतमुन्मादयन्ति य उन्माद्यत्येते खलु वै गन्धर्वाप्सरसो
 यद्राष्ट्रभृतस्तस्मै स्वाहा ताम्यः स्वाहेति जुहोति तेनैवैनाञ्छमयति
 नैयग्रोध औदुम्बर आश्वत्थः प्लाक्ष इतीध्मो भवत्येते वै
 गन्धर्वाप्सरसा गृहाः स्व एवैना- (२५)

नायतने शमयत्यभिचरता प्रतिलोमं होतव्याः प्राणानेवास्य
 प्रतीचः प्रति यौति तं ततो येन केन च स्तृणुते स्वकृत इरिणे
 जुहोति प्रदरे वैतद्वा अस्यै निर्ऋतिगृहीतं निर्ऋतिगृहीत एवेनं

निर्ऋत्या ग्राहयति यद्वाचः क्रूरं तेन वर्षद्वरोति वाच एवैनं क्रूरेण
प्र वृश्चति ताजगार्तिमार्च्छति यस्य कामयेतान्नाद्य- (२६)

मा ददीयेति तस्य सभायामुत्तानो निपद्य भुवनस्य पतु
इति तृणानि सं गृहीयात्प्रजापतिर्वै भुवनस्य पतिः प्रजा-
पतिनैवास्यान्नाद्यमा दत्त इदमहममुष्यामुष्यायुणस्यान्नाद्यं
हरामीत्याहान्नाद्यमेवास्य हरति षड्विहरति षड्वा ऋतवः
प्रजापतिनैवास्यान्नाद्यमादायर्तवोऽस्मा अनु प्र यच्छन्ति (२७)

यो ज्येष्ठबन्धुरपभूतः स्यात्तः स्थलेऽवसाय्यं ब्रह्मौदनं
चतुःशरावं पक्त्वा तस्मै होतव्या वर्षं वै राष्ट्रभृतो वर्षं स्थलं
वर्षणैवेनं वर्षं समानानां गमयति चतुःशरावो भवति दिक्ष्वेव
प्रति तिष्ठति क्षीरे भवति रुचमेवास्मिन्दधात्युद्धरति श्रुतत्वाय
सर्पिष्वान्भवति मेध्यत्वाय चत्वारं आर्षेयाः प्राश्नन्ति दिशामेव
ज्योतिषि जुहोति॥ (२८)

ग्रामी युनक्तीध्मः स्व एवेनान्नाद्यं यच्छन्त्येकान्नपञ्चाशच्च॥ [८]

देविका निर्वपेत्प्रजाकामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसीव
खलु वै प्रजाश्छन्दोभिरेवास्यै प्रजाः प्र जनयति प्रथमं धातारं
करोति मिथुनी एव तेन करोत्यन्वेवास्मा अनुमतिर्मन्यते राते
राका प्र सिनीवाली जनयति प्रजास्वेव प्रजातासु कुह्वा वाचं
दधात्येता एव निर्वपेत्पशुकामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसी-

(२९)

व खलु वै पशवश्छन्दाभिरेवास्मै पशून् जंनयति प्रथमं
धातारं करोति प्रैव तेन वापयत्यन्वेवास्मा अनुमतिर्मन्यते राते
राका प्र सिनीवाली जंनयति पशून् प्रजातान्कुह्वी प्रतिष्ठापयत्येता
एव निर्वपेद्गामकामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसीव खलु वै
ग्रामश्छन्दाभिरेवास्मै ग्राम- (३०)

मव रुन्धे मध्यतो धातारं करोति मध्यत एवैनं ग्रामस्य
दधात्येता एव निर्वपेज्ज्योगामयावी छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि
खलु वा एतमभि मन्यन्ते यस्य ज्योगामयति छन्दाभिरेवैनमगदं
करोति मध्यतो धातारं करोति मध्यतो वा एतस्याक्लृप्तं यस्य
ज्योगामयति मध्यत एवास्य तेन कल्पयत्येता एव निर्- (३१)

वपेद्यं यज्ञो नोपनमेच्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि
खलु वा एतं नोप नमन्ति यं यज्ञो नोपनमति प्रथमं धातारं
करोति मुखत एवास्मै छन्दांसि दधात्युपैनं यज्ञो नमत्येता
एव निर्वपेदीजानश्छन्दांसि वै देविका यातयामानीव खलु वा
एतस्य छन्दांसि य ईजान उत्तमं धातारं करो- (३२)

त्युपरिष्ठादेवास्मै छन्दांस्ययातयामान्यव रुन्ध उपैनमुत्तरो
यज्ञो नमत्येता एव निर्वपेद्यं मेधा नोपनमेच्छन्दांसि वै

देविकाश्छन्दांसि खलु वा एतं नोपं नमन्ति यं मेधा नोपनमन्ति
प्रथमं धातारं करोति मुखत एवास्मै छन्दांसि दधात्युपैनं मेधा
नमत्येता एव निर्वपे- (३३)

द्रुक्कामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसीव खलु वै
रुक्छन्दाभिरेवास्मिन्नुचं दधाति क्षीरे भवन्ति रुचमेवास्मिन्दधति
मध्यतो धातारं करोति मध्यत एवैनं रुचो दधाति गायत्री
वा अनुमतिस्त्रिष्टुग्राका जगती सिनीवाल्यानुष्टुप्कुहूर्धाता वषट्कारः
पूर्वपक्षो राकाऽपरपक्षः कुहूरमावास्या सिनीवाली पौर्णमास्यनु-
मतिश्चन्द्रमा धाताऽष्टौ (३४)

वसवोऽष्टाक्षरा गायत्र्येकादश रुद्रा एकादशाक्षरा
त्रिष्टुब्धादशादित्या द्वादशाक्षरा जगती प्रजापतिरनुष्टुब्धाता
वषट्कार एतद्वै देविकाः सर्वाणि च छन्दांसि सर्वाश्च देवता
वषट्कारस्ता यथ्सह सर्वा निर्वपेदीश्वरा एनं प्रदहो द्वे प्रथमे निरुप्यं
धातुस्तृतीयं निर्वपेत्तथो एवोत्तरे निर्वपेत्तथैनं न प्र दहन्त्यथो यस्मै
कामाय निरुप्यन्ते तमेवाऽऽभिरुपाऽऽप्नोति॥ (३५)

पशुकामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि ग्रामङ्कल्पयत्येता एव निरुत्तमन्यातारं करोति मेधा नमत्येता
एव निर्वपेदष्टौ दहन्ति नवं च॥ देविकाः प्रजाकामो मिथुनी पशुकाम॥—————[९]

वास्तोष्पते प्रति जानीह्यस्मान्त्स्वावेशो अनमीवो भवा नः।
यत्वेमहे प्रति तन्नो जुषस्व शं न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे। वास्तोष्पते

शग्मयां स॒सदां ते सक्षीमहिं र॒ण्वयां गातुम॒त्या॥ आवः क्षेमं उ॒त
योगे वरं नो यूयं पा॒त स्व॒स्तिभिः सदा नः॥ यत्स्या॒यं प्रा॒तरग्नि॒होत्रं
जुहो॒त्याहु॒तीष्ट॒का ए॒व ता उ॒प धत्ते (३६)

यज॑मानोऽहो॒रात्राणि वा ए॒तस्येष्ट॑का य आहि॑ताग्नि॒र्यत्स्या॒यं
प्रा॒तर्जुहो॒त्यहो॒रात्रा॒ण्येवाऽऽस्वेष्ट॑काः कृ॒त्वोप॑ धत्ते दश॑ समा॒नत्रं
जुहोति॑ दशो॑क्षरा वि॒राड्विराज॑मे॒वास्वेष्ट॑कां कृ॒त्वोप॑ धत्तेऽथो॑
वि॒राज्ये॒व य॒ज्ञमा॑प्नोति चि॒त्यंश्चित्यो॑ऽस्य भवति॑ तस्मा॒द्यत्र
दशो॑षित्वा प्र॒याति॑ तद्य॑ज्ञवा॒स्त्ववा॑स्त्वे॒व तद्य॑त्ततो॑ऽर्वा॒चीनः॑ (३७)

रु॒द्रः खलु॑ वै वा॑स्तोष्प॒तिर्यद॑हु॒त्वा वास्तोष्प॒तीयं॑ प्रया॒याद्रु॒द्र
ए॒नं भू॒त्वाऽग्नि॑र॒नूत्थाय॑ ह॒न्याद्वास्तोष्प॒तीयं॑ जुहोति॑ भा॒ग॒धेये॑नै॒वैनः॑
शम॑यति॒ नार्ति॑माच्छति॒ यज॑मानो यद्यु॒क्ते जु॑हुयाद्यथा प्र॒याते
वास्ता॒वाहु॑तिं जुहोति॑ ता॒दृगे॒व तद्य॑दयु॒क्ते जु॑हुयाद्यथा क्षेम॑ आहु॑तिं
जुहोति॑ ता॒दृगे॒व तद॑हु॒तम॑स्य वास्तोष्प॒तीयः॑ स्याद् (३८)

दक्षि॑णो यु॒क्तो भ॑वति स॒व्योऽयु॒क्तोऽथ॑ वास्तोष्प॒तीयं॑
जुहो॒त्युभय॑मे॒वाक॑र॒परि॒वर्गमे॑वैनः॑ शम॑यति॒ यदे॒कया॑ जुहुयाद्द॒र्वि॒होमं॑
कु॒र्यात्पु॒रोनु॒वाक्या॑म॒नूच्य॑ या॒ज्यया॑ जुहोति॑ सदे॒वत्वाय॑ यद्धु॒त
आ॒द्ध्यद्वा॒द्रुद्रं॑ गृ॒हान॒न्वारो॑हयेद्यदे॒वक्षा॒णान्य॑सं प्र॒क्षाप्य॑ प्रया॒याद्यथा॑
य॒ज्ञवेश॑सं वाऽऽद॒हनं॑ वा ता॒दृगे॒व तद॑यं ते योनि॑र॒ऋत्वि॒य
इत्य॑रण्योः॑ स॒मारो॑हय- (३९)

त्येष वा अग्रेयोनिः स्व एवैनं योनौ समारोहयत्यथो
 खल्वाहुर्यदरण्योः समारूढो नश्येदुदस्याग्निः सीदेत्पुनराधेयः
 स्यादिति या ते अग्रे यज्ञियां तनूस्तयेह्या रोहेत्यात्मन्त्समारोहयते
 यजमानो वा अग्रेयोनिः स्वायामेवैनं योन्याः समारोहयते॥ (४०)

धत्तेऽर्वाचीनं स्यात्समारोहयति पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [१०]

त्वमग्रे बृहद्वयो दधांसि देव दाशुषे। कविर्गृहपतिर्युवा॥
 हव्यवाङ्गिरजरः पिता नो विभुर्विभावा सुदृशीको अस्मे।
 सुगारुहपत्याः समिषो दिदीह्यस्मद्रियख्सम्मिमीहि श्रवांसि। त्वं
 च सोम नो वशो जीवातुं न मरामहे। प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः।
 ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्। श्येनो
 गृध्राणां स्वर्धितिर्वनानां सोमः (४१)

पवित्रमत्येति रेभन्। आ विश्वदेवः सत्पतिः सूक्तेरद्या
 वृणीमहे। सत्यसंवः सवितारम्॥ आ सत्येन रजसा वर्तमानो
 निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च। हिरण्ययेन सविता रथेना देवो याति
 भुवना विपश्यन्। यथा नो अदितिः करत्पश्चे नृभ्यो यथा गवै।
 यथा तोकाय रुद्रियम्। मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो
 गोषु मा (४२)

नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीरुहविष्मन्तो
 नमसा विधेम ते। उदप्रुतो न वयो रक्षमाणा वावदतो अभ्रियस्येव

घोषाः। गिरिभ्रजो नोर्मयो मदन्तो बृहस्पतिमभ्यर्का अनावन्।
 हृ॒सैरिव॑ सखिभिर्वावदद्भिरश्मन्मयानि नहन्ता व्यस्यन्।
 बृहस्पतिरभि कनिक्कदद्वा उत प्रास्तौदुच्च विद्वा॑ अंगायत्। एन्द्र॑
 सान॒सि॑ रयि॑ (४३)

स॒जित्वा॑न॒ सदा॒सह॑म्। व॒र्षिष्ठ॑मूतये॑ भ॒र। प्र॒ संसा॑हिषे
 पुरु॑हूत॒ शत्रू॑ज्येष्ठस्ते शु॒ष्मं इ॒ह रा॒तिर॑स्तु। इन्द्रा॑ भ॒र दक्षि॑णेना॒
 वसू॑नि॒ पतिः॑ सिन्धू॒नाम॑सि रे॒वती॑नाम्। त्व॑ सु॒तस्य॑ पी॒तये॑ स॒द्यो
 वृद्धो॑ अ॒जाय॑थाः। इन्द्र॑ ज्यैष्ठ्या॑य सु॒क्रतो॑। भुव॑स्त्वमिन्द्र॒ ब्रह्म॑णा
 म॒हान्भुवो॑ विश्वेषु॒ सर्व॑नेषु॒ यज्ञि॑यः। भुवो॑ नृ॒श्च्यौ॒तो विश्व॑स्मिन्भ॒रे
 ज्येष्ठ॑श्च॒ मन्त्रो॑ (४४)

विश्वच॑र्षणे। मि॒त्रस्य॑ च॒र्षणी॑धृतः॒ श्रवो॑ दे॒वस्य॑ सान॒सिम्।
 स॒त्यं चि॒त्रश्र॑वस्तमम्। मि॒त्रो ज॑नान् यातयति प्रजा॒नन्मि॒त्रो
 दा॑धार पृथि॒वीमु॑त द्याम्। मि॒त्रः कृ॑ष्टीरनि॒मिषा॑भि च॒ष्टे स॒त्याय॑
 ह॒व्यं घृ॑तवद्विधेमा। प्र॒ स मि॒त्रं म॒र्तो अ॑स्तु प्रय॑स्वान् यस्त॑
 आ॒दित्य॑ शि॒क्षति॑ व्र॒तेन॑। न ह॑न्यते॒ न जी॑यते॒ त्वोतो॑ नै॒नम॒॑हो
 अश्नो॑त्यन्ति॒तो न दू॑रात्। य- (४५)

च्चि॒द्धि ते॒ विशो॑ यथा॒ प्र दे॑व वरुण व्रतम्। मि॒नीम॑सि द्यवि॑द्यवि।
 यत्किं॑ चे॒दं व॑रुण॒ दैव्ये॑ जने॒ऽभिद्रो॑हं म॒नुष्या॑श्चरा॒मसि॑। अचि॑त्ती
 यत्तव॑ धर्मा॒ युयो॑पिम॒ मा न॒स्तस्मा॑देन॒सो दे॒व री॑रिषः। कि॒तवा॑सो
 यद्रि॑रि॒पुर्न दी॒वि यद्वा॑ घा स॒त्यमु॑त यन्न वि॒द्म। सर्वा॑ ता वि॒ष्य

शिथिरेवं देवाथा ते स्याम वरुण प्रियासः॥ (४६)

सोमो गोषु मा रयिं मन्त्रो यच्छिथिरा सप्त चं॥—————[११]

वि वा एतस्याऽऽ वांयो इमे वै चित्तश्चाग्निर्भूतानां देवा वा अभ्यातानानृतपाद्वाष्ट्रकामाय देविका
वास्तांषते त्वमग्ने बृहदेकादश॥११॥

वि वा एतस्येत्याह मृत्युर्गन्धर्वोऽव रुन्धे मध्यतस्त्वमग्ने बृहत्पद्वत्वारिःशत्॥४६॥

वि वा एतस्यं प्रियासः॥

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां तृतीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः
समाप्तः॥ ३-४॥

generated on **February 8, 2025**

Downloaded from

<http://stotrasamhita.github.io>

StotraSamhita

| Credits